

Monumentnummer*: 509790

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 juli 1999
Kadaster deel/nr	82871/119

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>		
Driebergen-Rijsenburg	Utrechtse Heuvelrug	Utrecht		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Driebergen-Rijsenburg	B			8712

Omschrijving**

Inleiding

Het Schaepmanmonument is in 1908 naar ontwerp van P.J.H. Cuypers opgericht ter nagedachtenis aan dr. H.J.A.M. Schaepman, professor, redacteur, politicus, schrijver en dichter (1844-1903). Er was een prijsvraag uitgeschreven waarbij Cuypers in de jury zat. Toen de jury onder de inzendingen geen keuze kon bepalen, kreeg Cuypers zelf de opdracht een ontwerp te maken. In het Cuypers-archief bevindt zich geen ontwerp van het monument dat er nu staat. Wel is een ander ontwerp van een Schaepmanmonument aanwezig onder het motto 'Defunctis-ad-huc- ioquitur'. Ook bevindt zich in het archief een bestek betreffende de aanleg van de fundering en het plaatsen van twee banken.

Schaepman begon zijn loopbaan aan het inmiddels afgebroken seminarie dat achter het monument lag. Eerst doorliep hij als student dit seminarie om er in 1870 terug te keren als professor. Vanaf 1872 was hij hoofdredacteur van het dagblad De Tijd. Na 1880 kreeg Schaepman landelijke bekendheid als kamerlid van de Rooms-Katholieke partij waarbij hij zich met name inzette in de schoolstrijd en kiesrechtstrijd. Bij laatst genoemde was Schaepman voorstander van een uitbreiding van het kiesrecht. Dit wist hij samen met A. Kuiper van de Anti-Revolutionaire partij in 1887 te bewerkstelligen. Ook in de schoolstrijd wist hij bij de herziening van Schoolwet een ruimere subsidiëring van de bijzondere (katholieke en christelijke) scholen tot stand te brengen. Als dichter wordt hij in de kritieken niet als oorspronkelijk beschouwd, omdat hij in zijn gedichten teveel retoriek zou gebruiken. Zijn proza wordt daarentegen als helder en levendig opgevat.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegevens voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Langs de Hoofdstraat gelegen GEDENKTEKEN uitgevoerd in neogotische stijl, bestaande uit een zeszijdige opstand die geplaatst is op een uit rusticablokken geconstrueerde zeszijdige sokkel. Op elke hoek van de opstand is een pinakel geplaatst, die bekroond wordt door een wimberg, waarop een kruisbloem is gezet. De schacht van de pinakel heeft een afgeschuinde voorzijde die in een kruisbloem eindigt. Boven de kruisbloem kraagt de schacht uit en krijgt een rechthoekige vorm met afgeronde hoeken. Hierboven is de eerder genoemde wimberg geplaatst.

Elke wimberg is voorzien van een casement met driepasbeëindiging waarin een symbool is gegraveerd dat betrekking heeft op Fides (trouw) weergegeven door een kruis met de griekse letters Alfa en Omega, Justitia (gerechtigheid) weergegeven door de weegschaal met zwaard, Charitas (liefdadigheid) weergegeven door de madonna met het kind Jezus, Fortitudo (kracht/dapperheid) weergegeven door een dorische zuil, Sapientia (wijsheid) weergegeven door de Heilige Geest (duif) en Perseverantia (volharding), waarvan de symbolische weergave onduidelijk is. Tussen de pinakels bevinden zich spitsboogvelden met wimberg en kruisbloem als bekroning, waarin reliëfs zijn aangebracht met de belangrijke momenten uit het leven van Schaepman. Onder deze reliëfs zijn tableaux aangebracht, waarin een tekst is gegraveerd die betrekking heeft op het reliëf erboven. De reliëfs stellen het volgende voor (vanaf de straatzijde rechtsom): 1- Schaepman als zegenend priester 2- Schaepman als redenaar 3- Schaepman als professor, college gevend aan een groep studenten van het seminarie 4- Schaepman als priester vergezeld van twee biddende misdienaars 5- Schaepman als geleerde gezeten in zijn bibliotheek 6- Schaepman als politicus

De tableaux hebben de volgende teksten. De nummers verwijzen naar de reliëfs erboven. De gestippelde delen in de teksten geven de niet meer leesbare woorden weer.

ad (1): 'Dr. Herman Joan Alousius Maria Schaepman geboren te Tubbergenden 2e maart 1844 overledente Rome den 21en januari 1903en aldaar in het Campo Santadei Tedeschi begraven'

ad (2): 'Waar den strijd voor waarheid recht en waarheid wordt gewaagd waar tot mannelijk pal staan wordtgemaand waar tot kloekmoedigvoorwaarts strijden wordt geroependaar is zijn naam een wachtwoorden een leus'

ad (3): 'De historie is de dienaar van God en haar feiten vormen een wolk van getuigenrondom de onfeilbare waarheden doorGod op den bodem der geschiedenis ge-legd. Die feiten omgeven het geloof alseen breede hofstoet in blanke gewadengehuld den lot zingende des Koningshoog prijzende zijne waarheid'

ad (4): De tekst op dit tableau is als gevolg van erosie grotendeels onleesbaar:

Hij heeft zijn God gevondenmonument van zijn streven en strijden zijn tijden gevonden in de katacomben Aan haar heeft hij ge..... van den zoon..... den vorsch en den kracht van den man

ad (5): 'Dienaar zijn 't is de aard

Met onbreekbren vorsten staf` t Is de volle kracht bezittenDie de Schepper 't schepsel gaf` t Is als de aadlaar opwaarts stijgenMet den blik omhoog gerichtOm den vollen straal te vangenVan het gouden zonnelicht'

ad (6): 'Hij heeft zijn vaderland lief gehadmet een liefde die alles overtrofde geen offer te groot, geen in-spanning te machtig deed achtenmet eene liefde die hem alles heeft doen vergeten alle verwaarloozingminachting, vergetelheid verwerping'

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Boven alle spitboogvelden is een driehoekvormig veld dat bekroond is door een kruisbloem. De invulling van het driehoekvormige veld bestaat onder andere uit een cirkelvormige uitsparing, waarin symbolen zijn weergegeven die ook weer betrekking hebben op het leven van Schaepman. Boven (1) is een wapenschild te zien met een pastoorshoed, boven (2) een gekroond monogram met de initialen van Schaepman, boven (3) de letter A, boven (4) een weelderig versierd kruis, boven (5) in een vierpas een kleine letter Û.

Het monument is bekroond door een beeld, voorstellende St. Joris die de draak dood, symbool voor de strijdbare christen die de kerk tegen het kwaad (de draak) verdedigt. Dit beeld staat op een rijkelijk gedecoreerde sokkel bestaande casementen met driepassen, kleine pinakels met hogels, kruisbloemen en versierde lijsten.

Waardering

Het Schaepmanmonument is van cultuurhistorische waarde vanwege grote bekendheid en invloed van Schaepman als politicus aan het eind van de 19de eeuw en als laatste tastbare getuigenis van het verdwenen seminarie, alsmede van architectuurhistorisch waarde als voorbeeld van een bouwtype in rijk gedetailleerde neogotische stijl. Tevens van belang als onderdeel in het oeuvre van architect P.J.H. Cuypers.

Hoofdcategorie

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Subcategorie

Gedenkteken(D)

Functie

Gedenkteken(D6)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument